

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: De impact van kolonialisme heroverwogen

Auteur: Robert Boemen

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 40.1, pp. 73-75.

© 2018 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

Marion Anker volgt de onderzoeksmaster Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Haar interesse ligt bij (Nederlandse) sociaal-culturele geschiedenis van de moderne tijd.

DE IMPACT VAN KOLONIALISME HEROVERWOGEN

Ann Laura Stoler, Duress. *Imperial durabilities in our times*, Duke University Press, 2016; ISBN 9780822362678; paperback; 436 pagina's; €28,95.

Met de opkomst van postkoloniale studies in de jaren tachtig en negentig is duidelijk geworden dat de erfenissen van een politiek-economisch en cultureel koloniaal systeem nog steeds overal aanwezig zijn, ondanks de golf van dekolonisatie die plaatsvond na de Tweede Wereldoorlog. De debatten omtrent koloniaal verleden en postkoloniale erfenis hebben bibliotheken vol literatuur opgeleverd. Maar zijn de veelgebruikte theorieën, termen en ideeën ondertussen niet achterhaald? Indien ja: op welke wijze kunnen we dan vernieuwend onderzoek doen naar deze geschiedenissen? In haar recente werk stelt Stoler dat het nodig is om 'op een nieuwe manier te denken', een idee ontleend aan Michel Foucault (*penser autrement*), over termen, concep-

ten en ideeën binnen de bestudering van koloniale en postkoloniale geschiedenissen. Haar doel hiermee is niet zozeer bestaand onderzoek te ontcrachten, maar om daarop te reflecteren om zodoende tot een beter begrip te komen van de beperkingen die eerder onderzoek met zich meebracht.

Duress is het resultaat van jarenlang historisch en antropologisch onderzoek naar koloniale en postkoloniale geschiedenissen. In tien hoofdstukken neemt Stoler de lezer mee van meer theoretische stukken over (post)koloniale theorievorming tot en met analyses van het gebruik van het woord 'kolonialisme'. Ook omschrijft en beschrijft ze het Israëlisch-Palestijns conflict en analyseert ze de Verlichting in relatie tot kolonialisme als een niet-rationale vorm van bestuur. Het werk kan hiermee als een vervolg worden gezien op de eerder verschenen bundel van haar hand getiteld: *Imperial Debris: Reflections on Ruins and Ruination* (Durham 2013), waarin een vergelijkbare vraag werd gesteld in een samenwerking met meerdere onderzoekers. Maar Duress is zeker ook een synthese van Stolars veel eerder verschenen werken over onder meer koloniale archiefvorming en huwelijkspolitiek en intimiteit bij kolonisatoren.

Het werk is dus een verzameling van losse thema's die elk een vorm van het hierboven beschreven *penser autrement* met zich

meedragen. Het meest interessant is het hoofdstuk over hoe nagedacht kan worden in termen van kolonialisme wanneer het Israëliësch-Palestijns conflict wordt omschreven. Stoler vraagt zich af waarom deze termen niet gebruikt worden terwijl juist postkoloniale studies hun oorsprong vinden in het conflict. De beroemde literatuurwetenschapper Edward Said was Palestijns en zijn werken hebben volgens velen het fundament gelegd voor de ontwikkeling van postkoloniale studies. Stoler komt niet zozeer tot een conclusie, maar neemt de lezer mee op een tocht door de geschiedenis van en het onderzoek naar het conflict om de machtsstructuren rondom de bestudering van de situatie te ontwaren.

Een andere interessante analyse die Stoler geeft, komt voort uit haar onderzoek naar racistische visies bij rechtse partijen in Frankrijk. In de jaren negentig voerde Stoler etnografisch onderzoek uit in Zuid-Frankrijk bij lokale afdelingen van het *Front National* (FN). Door mee te lopen met deze afdelingen trachtte ze het gebruik van racistische visies in Frankrijk beter te begrijpen. Niet alleen door ze op dat moment bij de partij te herkennen en analyseren, maar ook door ze in een bredere historische context te plaatsen. Haar conclusie: racistische visies zijn verschoven van een *faux pas* naar een bijna normaal onderdeel

van politieke partijen in Frankrijk. Volgens Stoler is dit niet zozeer een erfenis van het FN, maar van een langere ontwikkeling in een Frankrijk na de onafhankelijkheid van haar koloniën.

Stolers werk is geen lichte kost en vraagt op sommigen vlakken veel voorkennis van de lezer. Niet alleen de inhoud van haar werk maakt het boek een uitdaging om doorheen te gaan, maar ook haar woordkeuze is vaak omslachtig met het gebruik van veel bijzinnen; dit maakt het lezen van haar boek taai en bij velen zeer vermoeiend. Onderzoekers met een interesse voor de toepassing van de methode van genealogie zullen echter op hun wenken bediend worden en zullen ongetwijfeld nog meer lagen ontdekken in haar onderzoek. Ook de filosofisch onderlegde lezer zal beter begrijpen welke schillen Stoler van het kolonialisme probeert te ontwaren. Los hiervan biedt Duress een interessante visie op het onderzoek naar (post)koloniale geschiedenissen en geeft het inzicht in hoe huidige maatschappelijke problematiek begrepen kan worden door deze geschiedenissen te ontleden. Het werk blijft echter een verzameling losse onderzoeken en vormt hiermee eerder een schets van de ideeën van de schrijver dan een coherent verhaal.

Robert Boemen volgt de onderzoeksmaster Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam

en is geïnteresseerd in moderne Nederlandse koloniale en postkoloniale geschiedenis en postkoloniale erfenissen in Europa.

HET SUCCES VAN FRANSE FASCISTISCHE IDEEËN

Daniël Knegt, *Fascism, liberalism and Europeanism in the political thought of Bertrand de Jouvenel and Alfred Fabre-Luce*, Amsterdam University Press, 2017; ISBN: 9789462983335; hardcover; 286 pagina's; € 105,00.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het fascisme lange tijd weggezet als een anti-intellectuele en cultuurloze ideologie, die in strijd was met westerse liberale waarden. Vanaf de jaren zeventig kwam een andere benadering op: het fascisme zou alleen begrepen kunnen worden door het serieus te nemen als cultureel en intellectueel fenomeen. Het boek van Daniël Knegt, een bewerkte versie van zijn proefschrift uit 2015, staat in deze traditie. De auteur onderzoekt de verbanden tussen het fascisme en verschillende andere ideologische stromingen aan de hand van de werken van de twee vooraanstaande Franse semifascistische auteurs Bertrand de Jouvenel (1903-1987) en Alfred Fabre-Luce (1899-1983). Zo probeert Knegt meer inzicht te geven in ideologi-

sche transformatie van extreem-rechts in Frankrijk in de periode 1930-1954. Hierbij kiest hij er bewust voor om geen vastomlijnde definitie te geven van 'fascisme', opdat de eigen invulling die zijn twee protagonisten aan dit begrip geven centraal komt te staan.

De Jouvenel en Fabre-Luce werden beiden geboren in welgestelde aristocratische families. Al vroeg in het interbellum vonden zij hun roeping als politiek geëngageerde schrijvers van journalistieke artikelen en boeken. Zij waren onderdeel van een nieuwe politieke generatie, die - gevormd door de Eerste Wereldoorlog - vanaf de jaren 1920 naar politieke hervormingen streefde. In het politieke denken van deze twee hoofdpersonen tot aan de Tweede Wereldoorlog is een aantal overeenkomstige elementen aan te wijzen. Zij uitten allebei fundamentele kritiek op het politieke bestel van de Franse Republiek. De Jouvenel en Fabre-Luce waren geen democraten. De neergang van Frankrijk die zij op politiek, cultureel en sociaal niveau signaleerden, ging gepaard met de neergang van de Franse aristocratie. Hun remedie was dan ook het creëren van een aristocratische elite die zich niet liet leiden door de domme volksmassa's. Deze denkbeelden onderbouwden zij met biologische, racistische en antisemitische (Fabre-Luce in sterkere mate dan De Jouvenel)